

หน้าที่ในการบอกกล่าว เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผล
ต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม

ธชธร ประตังถาโต

หน้าที่ในการบอกกล่าว เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม*

The Duty to Notify of Any Events Affecting Liabilities of Joint Debtors

ธชธร ประตังเถาโต**

Thachathorn Pratangtato

บทคัดย่อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้กำหนดหลักการให้การกระทำบางประการของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่ได้ไปกระทำต่อเจ้าหนี้ หรือการกระทำบางประการของเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง อาจจะมีผลกระทบต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายกลับไม่ได้มีการอธิบายว่า ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ซึ่งต้องผูกพันในผลของการกระทำเหล่านั้นด้วย จะทราบถึงการกระทำนั้นได้อย่างไร

จากการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยและของต่างประเทศได้ยอมรับหลักการว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญบางประการขึ้น บุคคลที่มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบและจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ นั้น ควรเป็นผู้มีหน้าที่ในการบอกกล่าวไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยหากฝ่าฝืน

---

*บทความนี้เรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง “หน้าที่ในการบอกกล่าว เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม” ซึ่งได้ผ่านการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์เรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจน์ศักดิ์ เพชรานนท์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.มนินทร์ พงศาปาน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์.

This research article is a part of thesis “The Duty to Notify of Any Events Affecting Liabilities of Joint Debtors.” This thesis has been approved by graduate school as partial fulfillment of the requirements for Master of Laws at Chulalongkorn University. Assistant Professor Dr.Kansak Bejrananda is advisor. Associate Professor Dr.Munin Pongsapan and Assistant Professor Dr.Wirote Watinpongpaun are examiners.

**นิสิตในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. E-mail: thachathorn.p@gmail.com

LL.M. Candidate, Faculty of Law, Chulalongkorn University.

วันที่รับบทความ (received) 14 มิถุนายน 2567, วันที่แก้ไขบทความ (revised) 20 สิงหาคม 2567, วันที่ตอบรับบทความ (accepted) 4 กันยายน 2567.

หน้าที่ดังกล่าวย่อมไม่สามารถอ้างสิทธิของตนโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ทุกฝ่ายควรที่จะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริต รวมถึงพึงมีหน้าที่กระทำการป้องกันคุ้มครองสิทธิของกันและกัน อันรวมถึงการบอกกล่าวให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ทราบถึงเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของเขาด้วย

ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรกำหนดให้ลูกหนี้ร่วมที่จะเข้าชำระหนี้หรือได้ชำระหนี้แล้ว หรือลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ นั้น มีหน้าที่ในการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ว่าตนจะชำระหนี้หรือตนได้มีการชำระหนี้หรือตนได้รับการปลดหนี้จากเจ้าหนี้แล้ว

คำสำคัญ: ลูกหนี้ร่วม, เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบ, หลักสุจริต

Abstract

According to the Civil and Commercial Code of Thailand certain acts of one joint debtors towards the creditor, or certain acts of the creditor towards one joint debtors, may affect to the other joint debtors. However, that is not explained how the other joint debtors, who are bound by the consequences of these actions, will be informed of these actions.

From studies, it has been found that both the Thai Civil and Commercial Code and Foreign Civil Codes acknowledge the principle that when significant events occur, the person whose acts impact the liability and claims rights based on the consequences of the event affecting the liability must notify the relevant parties involved in the obligation. If that person fails to give notice, he cannot fully assert his rights based on the consequences of the event affecting the liability of those involved in the obligation. Furthermore, all parties should act towards each other in good faith. This includes the duty to protect each other's rights, which encompasses notifying relevant parties of any events affecting their liability.

Therefore, according to opinion of the author, one joint debtor who will perform the obligation, has performed the obligation, or has been released from the obligation should have the duty to notify the other joint debtors.

Keywords: joint debtors, events affecting liabilities, good faith

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้มีการกำหนดหลักการให้การกระทำบางประการของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่ได้ไปกระทำต่อเจ้าหนี้ หรือการกระทำบางประการของเจ้าหนี้ต่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง อาจจะมีผลกระทบต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 292-294¹ ซึ่งได้กำหนดให้การที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้ หรือกระทำการใด ๆ อันพึงกระทำแทนการชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ หักกลบหนี้ หรือการที่เจ้าหนี้ปลดหนี้ให้กับลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง หรือการที่เจ้าหนี้ผิดนัดต่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง มีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วย แม้ว่าลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ จะไม่ได้เป็นผู้กระทำการหรือรับรู้ถึงการกระทำนั้นด้วย แต่กฎหมายกลับไม่ได้มีการบัญญัติว่าลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ หรือเจ้าหนี้ผู้รับชำระหนี้ หรือเจ้าหนี้ผู้ทำการปลดหนี้ จะต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ แต่อย่างใด เช่นนี้แล้ว จึงน่าสงสัยว่า ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ซึ่งต้องผูกพันในผลของการกระทำเหล่านั้นด้วย จะทราบถึงการกระทำนั้นได้อย่างไร

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับบัญญัติกฎหมายเรื่องค้ำประกัน ที่มีความใกล้เคียงกันกับกรณีลูกหนี้ร่วม เนื่องจากเป็นกรณีที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของบุคคลหลายคนที่ต้องชำระหนี้อันเดียวกัน เช่นเดียวกัน พบว่า ในหลักกฎหมายเรื่องค้ำประกัน กรณีที่ผู้ค้ำประกันได้มีการเข้าชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ค้ำประกันต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ด้วย หากปรากฏว่าผู้ค้ำประกันเข้าชำระหนี้โดยไม่ได้ออกกล่าวไปยังลูกหนี้และลูกหนี้ได้เข้าชำระหนี้ซ้ำอีก กฎหมายได้กำหนดเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันว่าผู้ค้ำประกันจะไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกจำนวนเงินที่ได้ชำระหนี้ไปจากลูกหนี้ได้ตามมาตรา 696² ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับกรณีของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่ได้เข้าชำระหนี้โดยไม่ได้มีการบอกกล่าวลูกหนี้ร่วมคนอื่น ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้ต้องบอกกล่าว

¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 292 “การที่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งชำระหนี้ นั้น ย่อมได้เป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่การใด ๆ อันพึงกระทำแทนชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ และหักกลบหนี้ด้วย

ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องอย่างไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ จะเอาสิทธิอันนั้นไปใช้หักกลบหนี้หน้าได้ไม่”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 293 “การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดให้ เว้นแต่จะตัดตกลงกันเป็นอย่างอื่น”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 294 “การที่เจ้าหนี้ผิดนัดต่อลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมได้เป็นคุณประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย.”

²ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 696 “ผู้ค้ำประกันไม่มีสิทธิจะไล่เบี่ยเอาแก่ลูกหนี้ได้ ถ้าว่าตนได้ชำระหนี้แทนไปโดยมิได้บอกลูกหนี้ และลูกหนี้ยังมิรู้ความมาชำระหนี้ซ้ำอีก

ในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ค้ำประกันก็ได้แต่เพียงจะฟ้องเจ้าหนี้เพื่อคืนลามิควรรได้เท่านั้น.”

ไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นแต่อย่างใด และเป็นภาระของลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้ซ้ำอีกโดยไม่รู้เหตุการณืนั้นที่จะต้องไปเรียกคืนจากเจ้าหนี้ฐานลามิควรได้เสียเอง

ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติแล้ว คู่สัญญาอาจป้องกันปัญหาข้างต้นได้โดยการกำหนดในข้อสัญญาว่า หากเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม ผู้ที่เป็นต้นเหตุในการก่อให้เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ต้องบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทุกคนทราบถึงเหตุการณ์นั้นด้วย อย่างไรก็ตามหากในสัญญาไม่มีการกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวเช่นว่า ก็มีปัญหาทางทฤษฎีที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม จะมีใครเป็นผู้มีหน้าที่บอกกล่าวหรือไม่ และหน้าที่ดังกล่าวเกิดขึ้นได้โดยอาศัยฐานใด อนึ่ง ในทางทฤษฎีมีความเห็นแนวทางหนึ่งซึ่งมองว่า แม้ว่าในสัญญาหรือกฎหมายจะมิได้กำหนดหรือระบุหน้าที่บางประการไว้โดยตรงก็ตาม ก็อาจใช้หลักสุจริตไปเสริมเนื้อหาและอุดช่องว่างของสัญญาได้ เพื่อให้บรรลุความประสงค์อันแท้จริงแห่งนิติสัมพันธ์นั้น ๆ เช่น หน้าที่ของคู่สัญญา หรือหน้าที่ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่ต้องมีต่อกันในการให้ข้อมูล อธิบาย คำเตือนหรือให้ความร่วมมือตามควรแก่กรณี รวมถึงหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังปกป้องคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีในเรื่องการใช้สิทธิหรือปฏิบัติภาระหนี้ตามนิติสัมพันธ์นั้น ๆ ตามควรด้วยความสุจริต³ เช่นนี้แล้ว ถึงแม้ว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ในการบอกกล่าวเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม แต่อาจนำหลักกฎหมายเรื่องหลักสุจริต ตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาพิจารณาปรับใช้เพื่อกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าว เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมได้ แต่อย่างไรก็ดี การตีความตามหลักสุจริตเพื่อกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวนั้น เป็นเรื่องดุลพินิจในการปรับใช้กฎหมายของศาล จึงอาจมีความไม่ชัดเจนหรือไม่แน่นอนเท่ากับการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องหน้าที่ในการบอกกล่าวเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

กล่าวโดยสรุป การที่บทบัญญัติกฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีการบอกกล่าวให้ชัดเจนเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม อาจเป็นการเปิดช่องให้มีการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตได้ ทำให้ลูกหนี้ร่วมที่ไม่ได้รับการบอกกล่าวไม่ทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจมีผลต่อความรับผิดชอบของตน ได้รับความเสียหายและเกิดภาระที่มากกว่าที่ควรเป็นได้

---

³กิตติศักดิ์ ปรกติ, “หลักความสุจริตและเหตุแทรกซ้อนเหนือความคาดหมายในการชำระหนี้,” ใน เอกสารประกอบการศึกษาวិชาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 92.

2. ระเบียบวิธีวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1.1 เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจว่าในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม ผู้ที่เป็นต้นเหตุในการก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น ควรจะต้องมีหน้าที่ในการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมหรือไม่

2.1.2 เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจว่าหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม ควรมีขอบเขตเพียงใด

2.1.3 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ว่า หากมีการฝ่าฝืนหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม ควรจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

2.1.4 เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางในการนำหลักสุจริต มาปรับใช้เพื่อกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม

2.2 สมมติฐานการวิจัย

แม้ว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ในการบอกกล่าวเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม แต่อาจนำหลักกฎหมายเรื่องหลักสุจริต ตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาพิจารณาปรับใช้เพื่อกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าว เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมได้

2.3 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่ได้บัญญัติถึงหน้าที่ในการบอกกล่าวไว้อย่างชัดเจน เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม โดยผู้เขียนมุ่งศึกษาว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากเกิดกรณีที่มีเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม หรือส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมผู้ที่เป็นต้นเหตุในการก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น ควรจะต้องมีหน้าที่ที่จะบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าวด้วยหรือไม่ โดยจะทำการศึกษาทั้งในส่วนของตัวบทกฎหมาย คำพิพากษา ความเห็นนักกฎหมาย และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน และประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

2.4 วิธีในการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินการวิจัยของการศึกษานี้ใช้วิธีค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมจากหนังสือกฎหมาย บทบัญญัติของกฎหมาย แนวความคิดของนักนิติศาสตร์ คำพิพากษาของศาล วิทยานิพนธ์และบทความที่เกี่ยวข้อง แหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งในส่วนที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่ชัดเจนของหน้าที่ในการบอกกล่าว เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม และลดช่องว่างของโอกาสในการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตระหว่างคู่สัญญา

2.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

2.5.1 ทำให้ทราบและเข้าใจว่าในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม ผู้ที่เป็นต้นเหตุในการก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น ควรจะต้องมีหน้าที่ในการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมหรือไม่

2.5.2 ทำให้ทราบและเข้าใจว่าหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม ควรมีขอบเขตเพียงใด

2.5.3 ทำให้ทราบและเข้าใจว่า หากมีการฝ่าฝืนหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม ควรจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร

2.5.4 ทำให้ทราบแนวทางในการนำหลักสุจริต มาปรับใช้เพื่อกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม

3. แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ในการบอกกล่าว เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้

ในหัวข้อนี้จะศึกษาเกี่ยวกับหลักความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องหนี้และหน้าที่ รวมถึงแนวคิดของหลักสุจริตกับการกระทำของคู่สัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ ประกอบกับศึกษาบทบัญญัติกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยและของต่างประเทศที่ได้มีการกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวในกรณีต่าง ๆ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ในการบอกกล่าวในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ เพื่อนำไปวิเคราะห์เกี่ยวกับหน้าที่ในการบอกกล่าวในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมต่อไป

---

⁴ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (ภาค 1-2), พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), หน้า 249.

3.1 หลักความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับหนี้ และหน้าที่

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และของต่างประเทศไม่ได้มีการกำหนดนิยามหรือความหมายของ “หนี้” ไว้เป็นการเฉพาะ โดยในทางความเห็นของนักวิชาการทางด้านกฎหมาย เช่น ศาสตราจารย์เสนีย์ ปราโมช ได้อธิบายว่า “หนี้” หมายถึง เป็นความผูกพันที่มีผลทางกฎหมาย ซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ ชอบที่จะได้รับชำระหนี้ มีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำ หรือดเว้นหรือส่งมอบทรัพย์สินจากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้⁵ ในทางความเห็นของนักกฎหมายของเยอรมัน เช่น Professor Dr.Heinz – Peter Mansel ก็ได้มีการอธิบายเกี่ยวกับความหมายของคำว่าหนี้เอาไว้ สอดคล้องกันว่า “หนี้ (Schuld) หมายถึง หน้าที่ในการปฏิบัติชำระหนี้ของลูกหนี้ที่เกิดขึ้นมาจากนิติสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ทางกฎหมาย” ส่วนในทางกฎหมายญี่ปุ่นนั้น “หนี้ (saiken)” หมายถึง สิทธิในการเรียกร้องให้กระทำการหรือไม่กระทำการอันหนึ่งอันใดที่เฉพาะเจาะจงและมีผลผูกพัน ในทางกฎหมายจะต้องประกอบไปด้วย 1) เจ้าหนี้และลูกหนี้ 2) วัตถุประสงค์ หรือการกระทำการหรือไม่กระทำการใดๆ ที่แน่นอน⁶ โดยจากการศึกษาจึงอาจสรุปได้ว่า “หนี้” คือ ความสัมพันธ์ที่มีผลผูกพันตามกฎหมาย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายเจ้าหนี้และฝ่ายลูกหนี้ ซึ่งการพิจารณาว่าฝ่ายใดเป็นเจ้าหนี้ จะพิจารณาในด้านของสิทธิ ว่ามีสิทธิที่ได้รับการชำระหนี้จากลูกหนี้หรือไม่ โดยจะต้องเป็นสิทธิที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ส่วนการพิจารณาว่าฝ่ายใดเป็นลูกหนี้ จะพิจารณาจากหน้าที่ ว่ามีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้หรือไม่ ซึ่งหนี้ที่จะต้องปฏิบัติชำระหนี้ นั้น จะเป็นหนี้การกระทำ หนี้ดเว้นการกระทำ หรือหนี้ส่งมอบทรัพย์สินก็ได้

เมื่อการจะพิจารณาว่าฝ่ายใดเป็นลูกหนี้ นั้นจะต้องพิจารณาว่า มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้หรือไม่ จึงพึงจะต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “หน้าที่” เสียก่อน ซึ่งในส่วนของความหมายของคำว่า “หน้าที่” ได้มีนักวิชาการทางด้านกฎหมายให้ความเห็นเอาไว้เช่นกัน กล่าวคือ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์ ได้อธิบายว่า หน้าที่เป็นความชอบธรรมในทางความผูกพันต่อบุคคล ที่ให้บุคคลผู้มีหน้าที่ตกอยู่ในสถานะที่จะต้องกระทำ หรือดเว้นที่จะกระทำการ หรือยอมให้เขากระทำการ เพื่อให้เป็นไปตามผลประโยชน์อันชอบธรรมของบุคคลอื่น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 ซึ่งบัญญัติว่า “ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่ง การชำระหนี้ด้วยการงดเว้นการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมีได้” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ทางหนี้ว่าหนี้นั้นมีผลอย่างไร ในอีกแง่หนึ่งก็อาจกล่าวได้ว่า มาตรานี้กำหนดว่าลูกหนี้มีหน้าที่อย่างไร และเจ้าหนี้มีสิทธิอย่างไรด้วย⁶ โดยผู้มี

⁵J.E. de Becker, *Annotated Civil Code of Japan* (London: Butterworth & co, 1909), p. 4.

⁶ปรีดี เกษมทรัพย์, *กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร:คณะกรรมการบริหารทางวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 85.

หน้าที่จะเลือกไม่ได้ว่าจะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ บุคคลที่มีหน้าที่จะต้องกระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือยอมให้เขากระทำการ เพื่อให้เป็นไปตามประโยชน์ของบุคคลอื่น นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์กรณ์ โสทธิพันธุ์ อธิบายว่า “หน้าที่” อาจมีการเรียกทับซ้อนเมื่ออธิบายเรื่อง “หนี้ตามกฎหมาย” มี “หน้าที่” ซึ่งมีใช้หนี้อยู่ด้วย เพราะในบางกรณีที่มี “หน้าที่” แต่ไม่ใช่หนี้เนื่องจากขาดลักษณะของความเป็นหนี้ ขาดสายสัมพันธ์ทางหนี้ ขาดเจ้าหนี้ลูกหนี้ ขาดวัตถุแห่งหนี้ แต่ปัจเจกชนอาจมี “หน้าที่” บางอย่าง ตามกฎหมายหรือตามเจตนาแล้วแต่กรณี โดยหน้าที่ตามกฎหมาย จะเป็นกรณีที่หน้าที่ที่กฎหมาย กำหนดไว้หรือหน้าที่โดยทั่วไปที่จะงดเว้น เช่น กรณีผู้ทำคำเสนอมีหน้าที่ที่จะไม่ถอนคำเสนอของตน ได้ภายในเวลาอันคาดหมายได้ว่าอีกฝ่ายจะสนองรับ ตามมาตรา 355⁷ และส่วนหน้าที่ตามเจตนา จะเป็นกรณีที่เกิดจากเจตนาหรือการกระทำของตน เช่น กรณีผู้ให้คำมั่นมีหน้าที่ที่จะไม่ถอนคำมั่น หรือกรณี เข้าเจรจาสัญญา ในระหว่างนั้นแม้สัญญายังไม่เกิดขึ้น มีหน้าที่ที่จะต้องไม่เปิดเผยความลับของคู่กรณี และแม้ว่าจะเป็นหน้าที่ตามเจตนา ก็ต้องมีกฎหมายรับรองให้มีผลตามเจตนาด้วย⁸ จึงอาจสรุปได้ว่า หนี้ นั้นเป็นความผูกพันที่จำเป็นที่จะต้องมีการกระทำสองฝ่าย คือ เจ้าหนี้ และลูกหนี้ แต่หน้าที่นั้น อาจมีเพียงบุคคลฝ่ายเดียวที่มีความผูกพันจะต้องกระทำตามหน้าที่ได้โดยไม่ต้องมีหนี้

โดยความหมายทั่วไปแล้ว หนี้ และหน้าที่คงไม่ได้มีความหมายแตกต่างกันมากนัก แต่พึงสังเกตว่าคำว่า หนี้ (Obligation) นั้น มีความหมายกว้างกว่าคำว่า หน้าที่ (Duty) เนื่องจากหน้าที่ (Duty) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่บุคคลหนึ่งมีความผูกพันที่จะต้องกระทำตามหน้าที่ของเขาเพียง ฝ่ายเดียว ผูกพันบุคคลผู้มีหน้าที่นั้นให้ต้องกระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือยอมให้เขากระทำการ เพื่อให้เป็นไปตามประโยชน์ของบุคคลอื่น แต่ในขณะที่ หนี้ (Obligation) เป็นเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลหนึ่งกับอีกบุคคลหนึ่งที่มีความผูกพันระหว่างกัน เช่นนี้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่ใช่จะมีเพียง ฝ่ายลูกหนี้เพียงเท่านั้นที่มีหน้าที่ แต่ฝ่ายเจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ได้รับสิทธิก็ย่อมมีหน้าที่ด้วยเช่นกัน⁹ และนอกจากลูกหนี้เจ้าหนี้จะมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกันอันเป็นหน้าที่หลักตามสัญญาแล้ว ในทาง กฎหมายแพ่งเยอรมัน ยังได้มีการแบ่งประเภทของหน้าที่ ว่าจะต้องมีหน้าที่ข้างเคียงในการชำระหนี้

⁷ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 355 “บุคคลทำคำเสนอไปยังผู้อื่นซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทาง และมีได้บ่งระยะเวลาให้ทำคำสนองจะถอนคำเสนอของตนเสียภายในเวลาอันควรคาดหมายว่าจะได้รับคำบอกกล่าว สอนอนั้น ท่านว่าหากอาจจะถอนได้ไม่.”

⁸ศรินทร์กรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายหลักพื้นฐานของกฎหมายเอกชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ วิญญูชน, 2562), หน้า 272 – 274.

⁹Otta von Gierke, *Schuld und Haftung im älteren deutschen Recht : insbesondere die Form der Schul- und Haftungsgeschäfte* (Breslau: M&L. Macus, 1910), p. 113. อ้างถึงใน ชูญา หลีประเสริฐ, หน้าที่ข้างเคียงในการชำระหนี้, หน้า 9.

(Die Nebenleistungspflichten) อีกด้วย ซึ่งหน้าที่ข้างเคียงนั้น หมายถึง หน้าที่อื่น ๆ ซึ่งมีใช้หน้าที่หลัก แต่เป็นหน้าที่ที่ครอบคลุมถึงเรื่องของการเตรียมการ (Vorbereitung) การช่วยเหลือสนับสนุน (Unterstützung) การรับประกัน (Sicherung) และการปฏิบัติการอื่นใดที่มีผลทำให้การชำระหนี้มีผลถูกต้องครบถ้วน (vollständigen Erfüllung หรือ Durchführung) เนื่องจาก ความสำเร็จของการชำระหนี้ นั้น ไม่ได้อาศัยเพียงแต่การปฏิบัติชำระหนี้ของลูกหนี้ตามหน้าที่หลักอย่างเดียวเท่านั้น แต่อาจจะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสถานการณ์แวดล้อมอื่นประกอบด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า คู่สัญญาไม่ได้มีหน้าที่เพียงปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญาเพียงอย่างเดียว แต่คู่สัญญายังมีหน้าที่ข้างเคียงในการคำนึงถึงสิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายของคู่สัญญาฝ่ายอื่นด้วย ซึ่งหน้าที่ข้างเคียงดังกล่าว มีที่มาจาก การตีความหลักสุจริต

3.2 หลักสุจริตกับการกระทำของคู่สัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้

หลักสุจริต ถือได้ว่าเป็นหลักทั่วไปของกฎหมายทั้งในกฎหมายของไทยและของต่างประเทศ โดยได้มีการยอมรับและตีความหลักสุจริตเพื่อปรับใช้กับเหตุการณ์ต่าง ๆ กันมาอย่างช้านาน โดยหลักสุจริตนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นหลักแห่งความชอบธรรม หลักแห่งมาตรฐานความซื่อสัตย์หรือความเชื่อมั่นศรัทธาที่บุคคลพึงมีต่อกัน รวมถึงหน้าที่หรือการปฏิบัติต่าง ๆ ต่อกันด้วยความสุจริตด้วย เป็นขอบเขตที่กำหนดความประพฤติของบุคคลในสังคมให้เป็นในทิศทางที่ดีที่ชอบ กำหนดวางให้หลักสุจริตอยู่ในฐานะหลักทั่วไปของกฎหมาย เพื่อที่จะได้เป็นหลักพื้นฐานในการกำหนดหน้าที่ของบุคคลทุกคนไปในทิศทางเดียวกัน คือ จะต้องกระทำการใช้สิทธิของตนหรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต อันเป็นมาตรฐานทางคุณค่าทางสังคมตามกฎหมายเกณฑ์ที่ยอมรับกันว่าสอดคล้องกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของบุคคลโดยทั่วไป หรือตามมาตรฐานของวิญญูชนที่เกี่ยวข้องนั่นเอง¹⁰

โดยในทางกฎหมายแพ่งของเยอรมันได้มีการยอมรับหลักสุจริต และพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับหลักสุจริตจนได้นำหลักสุจริตไปบัญญัติไว้ เป็นลายลักษณ์อักษรในมาตรา 241(2) ด้วย ซึ่งในมาตรา 241¹¹ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมันได้กำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ทางหนี้เอาไว้ว่า

“1) ด้วยอำนาจของความสัมพันธ์ทางหนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ โดยการชำระหนี้นี้อาจรวมถึงการงดเว้นกระทำกราก็ได้

¹⁰กิตติศักดิ์ ปรกติ, เรื่องเดิม, หน้า 12.

¹¹The German Civil Code, Section 241 “(1) By virtue of an obligation, an obligee is entitled to claim performance from the obligor. The performance may also consist of forbearance.

(2) By its contents, an obligation may oblige each party to take account of the rights, legal interests and other interests of the other party.”

2) ความสัมพันธ์ทางหนี้ซึ่งขึ้นอยู่กับเนื้อหาของความสัมพันธ์นั้น ๆ ย่อมผูกพันคู่กรณีแต่ละฝ่ายในอันที่จะต้องพิจารณาถึงสิทธิ ผลประโยชน์ทางกฎหมายและผลประโยชน์อื่นของคู่กรณีอีกฝ่ายด้วย”

พบว่าในบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมันในมาตรา 241 นั้น อาจจำแนกหน้าที่ซึ่งเกิดมาจากความสัมพันธ์ทางหนี้ได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน โดยหน้าที่ประเภทแรก คือ หน้าที่หลักในการปฏิบัติการชำระหนี้ ซึ่งมาจากบทบัญญัติมาตรา 241(1) และหน้าที่ประเภทที่สอง คือ หน้าที่ในการคุ้มครองป้องกันในการต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียประโยชน์ ตามความในมาตรา 241(2) ซึ่งหน้าที่รองหรือหน้าที่ในการคุ้มครองป้องกันในการต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียประโยชน์ ตามมาตรา 241(2) นั้น มีรากฐานมาจากการตีความหลักสุจริตของศาลนั่นเอง โดยนักกฎหมายเยอรมันส่วนใหญ่เรียกหน้าที่ในมาตรา 241(2) นี้ว่า หน้าที่ในการคุ้มครองป้องกัน หรือหน้าที่ข้างเคียงในการชำระหนี้

หัวใจหลักของหน้าที่ข้างเคียงซึ่งเกิดจากหลักสุจริตนั้น คือ การมุ่งหมายว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะต้องช่วยเหลือคู่สัญญาอีกฝ่ายในการชำระหนี้ตามสัญญา ทำให้การชำระหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายสามารถกระทำสำเร็จได้ ไม่กระทำการละเมิดต่อประโยชน์ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งและต้องไม่ทำให้วัตถุประสงค์ของสัญญาเสื่อมเสียไป¹² โดยหน้าที่ข้างเคียงมักเกิดขึ้นในกรณีที่จำเป็นต้องทำให้การชำระหนี้ของคู่สัญญาฝ่ายอื่นสำเร็จลงได้ ซึ่งขอบเขตของหน้าที่ดังกล่าวมีเพียงไรนั้นจะต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ วัตถุประสงค์ของแต่ละสัญญา ไม่อาจกำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่จากแนวบรรทัดฐานที่ศาลเยอรมันได้มีการวินิจฉัยถึงหน้าที่ข้างเคียงไปในทำนองเดียวกันโดยทำให้อาจจำแนกหน้าที่ข้างเคียงซึ่งมีที่มาจากหลักการตีความหลักสุจริตของคำพิพากษาของศาลเยอรมันได้ออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน (1) หน้าที่ในการใช้ความระมัดระวัง (2) หน้าที่ในการแลกเปลี่ยนอย่างสุจริต (3) หน้าที่ในการหลีกเลี่ยงไม่ทำให้วัตถุประสงค์ของสัญญาเสื่อมเสียไป ซึ่งลูกหนี้มีหน้าที่ต้องกระทำการที่เขาทำได้เพื่อปกป้องให้การชำระหนี้ตามสัญญานั้นเป็นไปได้ (4) หน้าที่ในการให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายเพื่อให้การชำระหนี้ตามสัญญาสำเร็จลงได้ (5) หน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญแก่คู่สัญญาอีกฝ่าย¹³ จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า คู่สัญญาแต่ละฝ่ายนอกจากที่จะมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกันตามที่ปรากฏในสัญญาอันเป็นหน้าที่หลักแล้วนั้น ยังมีหน้าที่รองหรือหน้าที่ข้างเคียงที่จะต้องช่วยเหลือกันให้การปฏิบัติตามสัญญาสำเร็จลงได้และไม่ทำให้อีกฝ่ายต้องเสื่อมเสียผลประโยชน์

¹²ศุภวิชญ์ ธีรจันทรางกูร, หน้าที่ในการให้ความร่วมมือในการชำระหนี้, (2563), หน้า 34.

¹³Jack Beatson and Daniel Friedmann, *Good Faith and Fault in Contract Law* (New York: Clarendon Press, 1997), pp. 177 – 178.

3.3 ข้อค้นพบเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ที่เป็นต้นเหตุในการก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ ต้องบอกกล่าวเหตุการณ์ดังกล่าวไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้

จากการศึกษาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของต่างประเทศ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้เกิดขึ้น กฎหมายมักจะกำหนดให้บุคคลที่มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิด และจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ นั้น เป็นผู้มีหน้าที่ในการบอกกล่าวไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย โดยกฎหมายได้กำหนดไว้ในหลายกรณีด้วยกัน ซึ่งอาจยกตัวอย่างโดยสรุปได้ดังนี้

3.3.1 กรณีที่เจ้าหนี้ได้มีการโอนหนี้ที่พึงได้รับจากลูกหนี้ไปให้แก่บุคคลภายนอก ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 306¹⁴ ได้มีการกำหนดไว้ให้เจ้าหนี้และ/หรือผู้รับโอน ซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดของลูกหนี้ จะต้องบอกกล่าวเหตุการณ์นั้นไปยังลูกหนี้ด้วย และถึงแม้ว่าบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น จะไม่ได้มีการกำหนดชัดแจ้งให้บุคคลใดต้องมีการบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องไปยังลูกหนี้เอาไว้อย่างชัดแจ้ง แต่กฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นก็ประสงค์ให้บุคคลภายนอกผู้รับโอน มีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 466(3)¹⁵ ว่าในกรณีที่บุคคลภายนอกผู้รับโอนได้มีการเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ และกำหนดระยะเวลาให้ชำระหนี้แก่ตนตามสมควร ลูกหนี้จะปฏิเสธไม่ชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกผู้รับโอนไม่ได้ ซึ่งการที่บุคคลภายนอกผู้รับโอน ได้เรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในกำหนดระยะเวลาตามสมควร ย่อมมีผลเสมือนเป็นการแจ้งหรือบอกกล่าวลูกหนี้ให้ทราบเช่นกันว่าได้มีการโอน

¹⁴ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 306 “การโอนหนี้อันจะพึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่ง การโอนหนี้นั้นท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้แต่เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมด้วยในการโอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นว่านี้ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ

ถ้าลูกหนี้ทำให้พอแก่ใจผู้โอนด้วยการใช้เงิน หรือด้วยประการอื่นเสียแต่ก่อนได้รับบอกกล่าว หรือก่อนได้ตกลงให้โอนไซ้ ลูกหนี้นั้นก็พ้นอันหลุดพ้นจากหนี้.”

¹⁵The Japan Civil Code, Section 466 “(3) In the case prescribed in the preceding paragraph, the obligor may refuse to perform the obligation to a third party such as the assignee that knew or did not know due to gross negligence that the manifestation of intention to restrict assignment was made, and may duly assert against such third party any event that results in extinguishment of the obligation such as payment to the assignor.”

สิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นแล้ว และในส่วนของบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน แม้จะไม่ได้กำหนดให้มีการบอกกล่าวอย่างชัดแจ้ง แต่กฎหมายแพ่งของเยอรมันได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญคุ้มครองลูกหนี้บนพื้นฐานของการกระทำโดยสุจริต โดยหากลูกหนี้ไม่ได้รับรู้หรือรับทราบถึงการโอนสิทธิเรียกร้อง และได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เดิม (ผู้โอน) ไป ลูกหนี้ที่ได้กระทำโดยสุจริต ย่อมหลุดพ้นจากหนี้ ผู้รับโอนไม่สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้ แต่ถ้าหากปรากฏว่าลูกหนี้ได้รับรู้หรือรับทราบถึงการโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวแล้ว กลับได้เข้าปฏิบัติชำระหนี้ให้แก่ผู้โอน เช่นนี้ ลูกหนี้จะไม่ได้ได้รับความคุ้มครอง¹⁶

3.3.2 กรณีที่เจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 686¹⁷ ได้มีการกำหนดให้เจ้าหนี้จะต้องมีหนังสือบอกกล่าวการผิดนัดของลูกหนี้ไปยังผู้ค้ำประกันด้วย ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด จึงจะสามารถเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้ และหากเจ้าหนี้ไม่ได้บอกกล่าวภายในกำหนด ผู้ค้ำประกัน

¹⁶The German Civil Code, Section 407 “(1) The new obligee must allow performance that the obligor renders to the previous obligee after the assignment, as well as any legal transaction entered into after assignment between the obligor and the previous obligee in respect of the claim, to be asserted against them, unless the obligor is aware of the assignment upon performance or upon entering into the legal transaction.

(2) If, in a legal dispute that became pending at court between the obligor and the previous obligee after the assignment, a final and binding judgment on the claim has been rendered, the new obligee must allow the judgment to be asserted against them, unless the obligor was aware of the assignment when legal proceedings became pending.”

¹⁷ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 686 “เมื่อลูกหนี้ผิดนัด ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ก่อนที่หนังสือบอกกล่าวจะไปถึงผู้ค้ำประกันมิได้ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ค้ำประกันที่จะชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ในกรณีที่เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ค้ำประกันหลุดพ้นจากความรับผิดในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนค่าภาระติดพันอันเป็นอุปกรณ์แห่งหนี้รายนั้น บรรดาที่เกิดขึ้นภายหลังจากพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง

เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้หรือผู้ค้ำประกันมีสิทธิชำระหนี้ได้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ค้ำประกันอาจชำระหนี้ทั้งหมดหรือใช้สิทธิชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ก่อนการผิดนัดชำระหนี้ ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบก็ได้ และให้นำความในมาตรา 701 วรรคสอง มาใช้โดยอนุโลม

ในระหว่างที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการในการชำระหนี้ของลูกหนี้ตามวรรคสาม เจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดในระหว่างนั้นมีได้

การชำระหนี้ของผู้ค้ำประกันตามมาตรานี้ ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของผู้ค้ำประกันตามมาตรา 693.”

จะหลุดพ้นจากความรับผิดบางประการ ส่วนบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นนั้นไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ของเจ้าหนี้ไว้โดยตรงว่าจะต้องบอกกล่าวเหตุการณ์ที่ลูกหนี้ผิดนัดไปยังผู้ค้ำประกัน แต่เมื่อพิจารณาตามหลักทั่วไปแล้วเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระและลูกหนี้ไม่ได้เข้าปฏิบัติชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ สิทธิของเจ้าหนี้อาจเกิดขึ้นที่จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้แก่ตนได้ทันที และหากผู้ค้ำประกัน (ที่เข้ามาค้ำประกันตามที่ลูกหนี้ร้องขอ) ได้ร้องขอไปยังเจ้าหนี้ เจ้าหนี้มีหน้าที่ที่จะต้องบอกกล่าวเกี่ยวกับสถานะในการชำระหนี้ของลูกหนี้ เช่น รายละเอียดการชำระหนี้ต้นเงินล่าช้า ดอกเบี้ยค่าปรับ ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเกี่ยวข้องกับหนี้ประธาน เป็นต้น ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดขึ้นเพราะเหตุที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้หรือชำระหนี้ล่าช้า ซึ่งผู้ค้ำประกันต้องร่วมรับผิดชอบ ตามมาตรา 458-2¹⁸ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น และในส่วน of บทบัญญัติกฎหมายแพ่งของเยอรมันนั้น แม้ไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ของเจ้าหนี้ว่า เจ้าหนี้จะต้องบอกกล่าวถึงเหตุการณ์ผิดนัดของลูกหนี้ให้ผู้ค้ำประกันทราบเสียก่อน เจ้าหนี้จึงจะสามารถเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้เช่นเดียวกัน แต่ในทางกฎหมายแพ่งของเยอรมัน ตามมาตรา 777(1)¹⁹ กำหนดว่า ในกรณีที่หนี้สัญญาค้ำประกันที่มีกำหนดเวลา หากเจ้าหนี้ต้องการที่จะขยายระยะเวลาความรับผิดของผู้ค้ำประกันที่มีกำหนดระยะเวลา อันอาจส่งผลกระทบต่อความรับผิด กล่าวคือ ทำให้ผู้ค้ำประกันต้องรับผิดมากขึ้นกว่าเดิมในเชิงระยะเวลา (จากการที่ผู้ค้ำประกันยังไม่หลุดพ้นจากการค้ำประกันแม้ระยะเวลาได้สิ้นสุดลงแล้ว โดยยังคงต้องรับผิดในหนี้ประธานที่ยังคงเหลืออยู่)

---

¹⁸The Japan Civil Code, Section 458-2 “If a guarantor gives guarantee as requested by the principal obligor, the obligee, upon request of the guarantor, must provide, without delay, the guarantor with information concerning whether or not there has been a default in terms of the principal of the principal obligation or any interest, penalty or compensation for loss or damage in connection with the principal obligation or any other charges secondary to the obligation, as well as the remaining amount of these items and the amount of those already due.”

¹⁹The German Civil Code, Section 777 “(1) Where the surety has provided suretyship for an existing obligation for a specified period of time, then the surety is released at the end of the specified period of time, unless the creditor effects collection of the claim without undue delay under the provisions of section 772, continues the proceedings without any substantial delay and notifies the surety without undue delay after the end of the proceedings that they are claiming payment from the surety. If the surety is not entitled to the defence of failure to pursue remedies, then they are released at the end of a specified period of time, unless the creditor makes this notification to them without undue delay.”

เจ้าหนี้จะต้องบังคับชำระหนี้จากสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 772²⁰ โดยไม่ชักช้าเสียก่อน และหลังจากที่เจ้าหนี้ได้บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะต้องบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันโดยทันทีด้วยว่าเจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากผู้ค้ำประกัน ในหนี้ประเภทที่ยังเหลืออยู่หลังจากบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้แล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่กฎหมายแพ่งของเยอรมันได้กำหนดให้เจ้าหนี้ผู้ที่จะก่อให้เกิดให้ผู้ค้ำประกันจะต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น ในเชิงระยะเวลา เป็นผู้ที่ต้องบอกกล่าวข้อมูลบางประการไปยังผู้ค้ำประกันให้ทราบด้วยนั่นเอง

3.3.3 กรณีที่ผู้ค้ำประกันเข้าชำระหนี้แทนลูกหนี้ ในส่วนของบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน ไม่ได้มีการกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ค้ำประกันจะต้องทำการบอกกล่าวถึงการชำระหนี้ดังกล่าวไปยังลูกหนี้ ผู้ค้ำประกันอาจไม่มีหน้าที่ที่จะต้องบอกกล่าวเหตุการณ์ดังกล่าวไปยังลูกหนี้ แต่ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 696²¹ และประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น มาตรา 463(1)²² ได้กำหนดไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้กำหนดเป็นโทษไว้แก่ผู้ค้ำประกัน หากว่าผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้แทนลูกหนี้ไปโดยไม่ได้บอกกล่าวลูกหนี้ และลูกหนี้ได้เข้าชำระหนี้ซ้ำอีก ผู้ค้ำประกันจะไม่มีสิทธิ

²⁰The German Civil Code, Section 772 “(1) If the suretyship applies to a monetary claim, then compulsory enforcement must be attempted against the movable things of the principal debtor at their residence and, if the principal debtor has a commercial establishment in another locality, at the latter as well, and, in the absence of a residence and a commercial establishment, at their place of abode.

(2) If the creditor has a pledge over or right of retention to a movable thing of the principal debtor, then the creditor must make efforts satisfy their claim from this thing as well. If the creditor has such a right to the thing for another claim as well, then this only applies if both claims are covered by the value of the thing.”

²¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 696 “ผู้ค้ำประกันไม่มีสิทธิจะไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้ได้ ถ้าว่าตนได้ชำระหนี้แทนไปโดยมิได้บอกลูกหนี้ และลูกหนี้ยังมีความมาชำระหนี้ซ้ำอีก

ในกรณีเช่นว่านี้ ผู้ค้ำประกันก็ได้แต่เพียงจะฟ้องเจ้าหนี้เพื่อคืนลาภมิควรได้เท่านั้น.”

²²The Japan Civil Code, Section 463 “(1) If a guarantor gives guarantee as requested by the principal obligor and performs an act for extinguishment of obligation without giving prior notice to the principal obligor, the principal obligor may assert against the guarantor any defense that could have been asserted against the obligee. In such a case, if the principal obligor asserts a set-off against the guarantor, the guarantor may request the obligee to perform the obligation which should have been extinguished due to the set-off.”

ไล่เบียดเอาแก่ลูกหนี้ได้ ส่วนบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ค้าประกันต้องบอกกล่าวหรือแจ้งไปยังลูกหนี้ให้ทราบล่วงหน้าก่อนที่ผู้ค้าประกันจะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ด้วย เพื่อที่ผู้ค้าประกันจะได้มีโอกาสทราบจากลูกหนี้ว่าลูกหนี้มีข้อต่อสู้อย่างใด ๆ ต่อเจ้าหนี้หรือไม่ หากผู้ค้าประกันได้เข้าปฏิบัติชำระหนี้โดยไม่ได้มีการบอกกล่าวหรือแจ้งไปยังลูกหนี้ขึ้นต้นให้ทราบล่วงหน้านั้น ลูกหนี้อาจยกข้อต่อสู้อย่างใด ๆ ที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้ขึ้นต่อผู้ค้าประกันได้

โดยจากการศึกษาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 306 มาตรา 686 และมาตรา 696 ประกอบกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของต่างประเทศตามที่ได้ยกตัวอย่างไปข้างต้น จะพบว่ามีกรยอมรับหลักการทั่วไปที่ว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้เกิดขึ้น บทบัญญัติของกฎหมายได้มีการยอมรับและมักจะกำหนดให้ผู้ที่มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบ และจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ นั้น เป็นผู้มีส่วนที่ในการบอกกล่าวไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ด้วย

4. ผลการศึกษา

4.1 ข้อค้นพบเกี่ยวกับหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม

เมื่อบุคคลหลายคนเข้าผูกพันเป็นลูกหนี้ร่วม ไม่ว่าจะโดยสัญญาหรือโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยสิ้นเชิงในหนี้อันหนึ่งอันเดียวกัน เสมือนเป็นหนี้อันเดียวกัน ลูกหนี้คนเดียวกัน และเนื่องจากหนี้ร่วมมีลักษณะเป็นหนี้ที่ร่วมกัน เป็นหนี้อันเดียวกัน หากมีเหตุหรือการกระทำหนึ่งเกิดขึ้นในหนี้ดังกล่าวอันมีผลกระทบต่อตัวหนี้ทั้งหมด ย่อมจะมีผลต่อลูกหนี้ร่วมนั้นทั้งหมดทุกคน ซึ่งเหตุหรือการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบยังลูกหนี้ร่วมหมดทุกคน เรียกว่า “เหตุในลักษณะคดี” หรือ “ผลในลักษณะคดี”²³

หลักการเกี่ยวกับความผูกพันของลูกหนี้ร่วม หมายถึง การที่บุคคลหลายคนผูกพันในหนี้อันเดียวกันในการที่จะชำระหนี้อันหนึ่งอันเดียวกันนี้ให้แก่เจ้าหนี้จนสิ้นเชิง โดยเจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งชำระหนี้ก็ได้ มีข้อจำกัดเพียงว่า เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้สิ้นเชิงแต่เพียงครั้งเดียว และทราบได้ที่หนี้ร่วมนี้ยังไม่ได้มีการชำระหนี้จนสิ้นเชิง ลูกหนี้ร่วมทุกคนก็ยังคงผูกพันต้องร่วมรับผิดชอบในส่วนที่ขาดอยู่ร่วมกันทุกคน จนกว่าหนี้ร่วมทั้งจำนวนจะได้ชำระเสร็จจนสิ้นเชิง เพราะเป็นหนี้

²³ดาราพร ธีระวัฒน์, *กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561), หน้า 188.

ก่อนเดียวกันไม่แบ่งแยก เมื่อมีการกระทำหนึ่งซึ่งผลกระทบต่อหนึ่งร่วม ทำให้หนึ่งร่วมมีผลระงับไปสิ้นเชิง หนึ่งร่วมอันเดียวกันนี้ที่ลูกหนึ่งร่วมทุกคนผูกพันอยู่ย่อมหมดไป ดังนั้น เหตุที่ทำให้หนึ่งระงับไปโดยลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่งได้กระทำขึ้นอันมีผลทำให้หนึ่งร่วมระงับ ลูกหนึ่งร่วมคนอื่นย่อมจะได้รับประโยชน์ของการที่ตัวหนึ่งนั้นระงับไปด้วย เช่น การชำระหนี้ การกระทำแทนการชำระหนี้ การวางทรัพย์สินแทนการชำระหนี้ หักกลบหนี้ และการปลดหนี้ โดยในระหว่างลูกหนึ่งร่วมด้วยตนเอง หากไม่ได้มีการตกลงกันไว้อย่างชัดแจ้ง แต่ละคนย่อมจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เมื่อลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่งได้ปฏิบัติชำระหนี้แล้ว ย่อมสามารถที่จะไปเรียกเงินที่ตนได้ชำระเกินส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบได้ แต่อย่างไรก็ดี พบว่า ในส่วนของบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ไม่ได้มีการอธิบายไว้ว่า ลูกหนึ่งร่วมคนอื่น ๆ ที่ต้องผูกพันรับผลของการกระทำของลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่งซึ่งผลกระทบต่อหนึ่งร่วมทำให้หนึ่งร่วมระงับทั้งหมด/บางส่วนดังกล่าว จะทราบถึงการกระทำดังกล่าวได้อย่างไร ซึ่งกรณีเช่นนี้อาจส่งผลให้เกิดปัญหาสืบเนื่องตามมา เช่น หากลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่งได้ชำระหนี้แล้ว อาจมีลูกหนึ่งร่วมอีกคนหนึ่งชำระหนี้ซ้ำอีก หรือลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้แล้ว เจ้าหนี้ อาจใช้สิทธิโดยไม่สุจริตในการเรียกให้ลูกหนึ่งร่วมคนอื่นชำระหนี้อีก เป็นต้น

โดยจากการศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนึ่งร่วมนั้น พบว่า บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยและของต่างประเทศ มีการกำหนดให้การกระทำบางประการของลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่ง มีผลต่อความรับผิดชอบของลูกหนึ่งร่วมคนอื่น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม มีเพียงกฎหมายของบางประเทศเท่านั้นที่กำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนึ่งร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนึ่งร่วม รวมถึงขอบเขตของหน้าที่ในการบอกกล่าวดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1.1 กรณีที่ลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่งได้เข้าปฏิบัติชำระหนี้

จากการศึกษาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน และบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น ในกรณีที่เหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนึ่งร่วมและทำให้หนึ่งระงับเป็นกรณีการชำระหนี้ นั้น พบว่า บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยและบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน แม้จะมีการยอมรับให้การกระทำบางประการของลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่งต่อเจ้าหนี้ หรือการกระทำบางประการของเจ้าหนี้ต่อลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่ง ที่เป็นประโยชน์ต่อตัวลูกหนึ่งจะมีผลถึงลูกหนึ่งร่วมคนอื่น ๆ ด้วยทุกคน และได้กำหนดให้การเข้าชำระหนี้ของลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่งอันทำให้หนึ่งร่วมระงับสิ้นไป มีผลกระทบต่อลูกหนึ่งร่วมคนอื่น ๆ ด้วยทุกคน ซึ่งการเข้าชำระหนี้ของลูกหนึ่งร่วมคนหนึ่งอันทำให้หนึ่งร่วมระงับนี้ เป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนึ่งร่วม แต่กฎหมายกลับไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดแจ้งว่า ลูกหนึ่งร่วมคนอื่น ๆ จะทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าวได้อย่างไร ในขณะเดียวกัน ในส่วนบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นนั้น ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับ

ข้อจำกัดของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เอาไว้ว่า หากลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้เข้าทำการชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดโดยการแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตน โดยที่รู้ถึงการมีอยู่ของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ เขาจะสามารถเรียกเงินที่ชำระเกินส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบไปเอากับลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ได้อย่างไม่มีข้อโต้แย้ง ก็ต่อเมื่อเขาได้ทำการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ แล้วว่าเขาจะชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ หรือจะได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดโดยการแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตน หากลูกหนี้ร่วมที่ได้ทำการชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดโดยการแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนนั้นไม่ได้มีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ว่าตนจะชำระหนี้จนสิ้นเชิงหรือจะได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนและปรากฏว่าลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ มีข้อต่อสู้ใด ๆ ต่อเจ้าหนี้ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นอาจยกข้อต่อสู้นั้นขึ้นสู้ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดแต่ไม่ได้มีการบอกกล่าวได้ (ทั้งนี้ การยกข้อต่อสู้ดังกล่าวจะอยู่ภายใต้ขอบเขตของหนี้ในส่วนของลูกหนี้ร่วมที่มีข้อต่อสู้จะต้องรับผิดชอบเท่านั้น) ทำให้ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนแต่ไม่ได้มีการบอกกล่าวอาจถูกโต้แย้งสิทธิในการเรียกเงินที่ชำระเกินส่วนไปจากลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ได้ อย่างไรก็ตามหากข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นยกขึ้นต่อสู้กับลูกหนี้ร่วมผู้ได้ชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนเป็นเรื่องการหักกลบลบหนี้ ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ทำการชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนและบกพร่องในการที่ไม่ได้บอกกล่าวหรือแจ้งไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ยังคงมีสิทธิเรียกให้เจ้าหนี้ทำการชำระหนี้ซึ่งควรจะต้องระงับเพราะการหักกลบลบหนี้ได้ ปรากฏตามมาตรา 443(1) ของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น²⁴

---

²⁴The Japan Civil Code, Section 443(1) “If one of the joint and several obligors performs the obligation or otherwise obtains a common discharge in exchange for that obligor’s own property, while knowing the existence of other joint and several obligors but without giving notice of the common discharge to the other joint and several obligors, another joint and several obligor has a defense that can be duly asserted against the obligee, the other joint and several obligor may duly assert that defense against the joint and several obligor that obtained the discharge to the extent of the other obligor’s share of the obligation. In such a case, if the other joint and several obligor duly asserts a set-off as defense against the joint and several obligor that obtained the discharge, the joint and several obligor may request the obligee to perform the obligation which should have been extinguished due to set-off.”

นอกจากนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้วหรือได้รับการทำให้หลุดพ้นจากความรับผิดโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนแล้ว แต่ไม่ได้บอกกล่าวเหตุการณ์นั้นไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ทราบ จนส่งผลให้ลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ซ้ำอีก ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นยังได้กำหนดเป็นโทษแก่ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้คนแรกหรือได้รับการทำให้หลุดพ้นจากความรับผิดโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตน แต่บกพร่องไม่ได้บอกกล่าวเหตุการณ์การระงับแห่งหนี้ นั้น โดยกำหนดให้ลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ภายหลังโดยสุจริต (โดยไม่รู้ข้อเท็จจริง) มีสิทธิถือว่า การกระทำชำระหนี้ของเขานั้นสมบูรณ์ กล่าวคือ ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้ภายหลังสามารถเรียกเงินที่ได้ชำระไปจากลูกหนี้ร่วมคนอื่นและลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ไปก่อนหรือได้รับการทำให้หลุดพ้นจากความรับผิดโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนแต่ไม่บอกกล่าวได้ ปรากฏตามมาตรา 443(2) ของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น²⁵

ผู้เขียนเห็นว่า ในเรื่องของการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ โดยลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งนั้น เป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วยทุกคนทำให้หนี้ร่วมระงับสิ้นไป เมื่อเหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความรับผิดของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ทุกคน ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ทุกคนจึงสมควรได้รับรู้ว่ามีภาระหนี้เกิดขึ้นอันส่งผลกระทบต่อความรับผิดของตนด้วย ซึ่งจากการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน และประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น พบว่า มีเพียงบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นที่ได้มีการกำหนดให้ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่จะชำระหนี้หรือได้เข้าปฏิบัติชำระหนี้ ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ มีหน้าที่ต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วยทุกคน และประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นก็ได้กำหนดเป็นผลเสียแก่ลูกหนี้ร่วมผู้ซึ่งจะชำระหนี้หรือได้เข้าปฏิบัติชำระหนี้อันเป็นผลให้หนี้ระงับแล้วแต่ไม่ได้มีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ เอาไว้ด้วย จึงกล่าวได้ว่า ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นได้มุ่งคุ้มครองเพื่อให้ลูกหนี้ร่วมทุกคนได้ทราบถึงสถานะของหนี้ร่วมว่าจะระงับสิ้นไปหรือได้มีการระงับสิ้นไปจากการเข้าปฏิบัติชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง และเพื่อเป็นการคุ้มครองลูกหนี้ร่วมทุกคนไม่ให้เกิดการชำระหนี้ซ้ำซ้อนอีกด้วย

---

²⁵The Japan Civil Code, Section 443(2) "If one of the joint and several obligors that has performed the obligation or otherwise obtained a common discharge in exchange for that obligor's own property, while knowing the existence of other joint and several obligors, fails to give notice of the acquisition of the discharge to the other joint and several obligors, and as a result, another joint and several obligor performs the obligation or performs another act in good faith to obtain discharge in exchange for that obligor's own property, the other joint and several obligor may deem that the act performed to obtain the discharge is valid."

4.1.2 กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้จากเจ้าหนี้

จากการศึกษาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของต่างประเทศ ในกรณีที่เหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดของลูกหนี้ร่วมและทำให้หนี้ระงับเป็นกรณีเจ้าหนี้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้คนหนึ่งนั้น พบว่า แม้จะมีการกำหนดให้การที่เจ้าหนี้ปลดหนี้ให้กับลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง เป็นประโยชน์ถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วยกันทุกคน อันเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดของลูกหนี้ร่วมทุกคน แต่ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยและบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมันกลับไม่ได้มีการบัญญัติถึงกรณีดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า หากเจ้าหนี้ได้ตกลงปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งอันเป็นประโยชน์ถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วย แล้วลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ จะทราบได้อย่างไร แต่ในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นนั้น แม้จะไม่ได้มีการกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวของลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องบอกกล่าวเหตุการณ์นั้นไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วย แต่มาตรา 445 ของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น²⁶ กำหนดหลักไว้ว่า หากลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้ หรืออายุความของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้สิ้นสุดลง ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ อาจใช้สิทธิเรียกเงินที่ได้ชำระไป จากลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้รับการปลดหนี้หรือลูกหนี้ร่วมผู้ที่อายุความสิ้นสุดลงได้ เช่นนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นดังกล่าวได้กำหนดหน้าที่โดยปริยายให้แก่ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้รับการปลดหนี้หรือลูกหนี้ร่วมผู้ที่อายุความได้สิ้นสุดลง ให้ต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นให้ทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าวด้วย เนื่องจากหากลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้รับการปลดหนี้หรือลูกหนี้ร่วมผู้ที่อายุความได้สิ้นสุดลงไม่ได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ทราบถึงเหตุการณ์นั้น และปรากฏว่าลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนแล้ว ลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าวอาจจะมาเรียกเอาเงินที่ได้ชำระเกินส่วนที่เขาจะต้องรับผิดไปจากลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้รับการปลดหนี้หรือลูกหนี้ร่วมผู้ที่อายุความได้สิ้นสุดลงได้ตามความในมาตรา 445 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่น

4.1.3 ข้อสรุปเกี่ยวกับหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดของลูกหนี้ร่วม ขอบเขตของหน้าที่ดังกล่าวและผลกระทบของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าว

ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดของลูกหนี้ร่วมอย่างกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ปฏิบัติชำระหนี้ และกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้

²⁶The Japan Civil Code, Section 445 “Even if one of the joint and several obligors is released from the obligation or the prescription period expires for one of the joint and several obligors, other joint and several obligors may exercise the right to reimbursement referred to in Article 442, paragraph (1) against that one joint and several obligor.”

ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นได้กำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวเอาไว้ว่า ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ปฏิบัติชำระหนี้ หรือได้รับการปลดหนี้ มีหน้าที่ในการบอกกล่าวเหตุการณ์นั้นไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ทราบด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ปฏิบัติชำระหนี้ หรือได้รับการปลดหนี้ เป็นบุคคลที่จะกล่าวอ้างเหตุการณ์การปฏิบัติชำระหนี้หรือการได้รับการปลดหนี้ไปอ้างอิงกับลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ (เพื่อให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้แก่ตนในส่วนที่ตนได้ชำระเกินส่วนไปหรือเพื่อปฏิเสธที่จะชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่น) นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นยังได้กำหนดผลเสียแก่ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ปฏิบัติชำระหนี้ แต่บกพร่องไม่ได้บอกกล่าวไว้ว่า อาจทำให้สิทธิของเขาที่จะไปยกขึ้นอ้างต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ นั้นถูกโต้แย้งได้ และในกรณีที่มีลูกหนี้ร่วมที่ไม่รู้ข้อเท็จจริงว่ามีการชำระหนี้แล้ว ได้ชำระหนี้ซ้ำอีก ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้ซ้ำดังกล่าวย่อมสามารถถือว่าการชำระหนี้ของเขามีผลสมบูรณ์ และสามารถไปเรียกเงินที่ชำระเกินขอบเขตที่ตนต้องรับผิดชอบจากลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ไปก่อน และในส่วนของลูกหนี้ที่ได้รับการปลดหนี้ แต่ไม่ได้บอกกล่าวที่ตนได้รับการปลดหนี้แล้วไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น กฎหมายได้กำหนดให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นที่ได้ปฏิบัติชำระหนี้ไป ยังคงสามารถที่จะเรียกเงินในส่วนที่เขาได้ชำระเกินส่วนไปจากลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ได้ ดังนั้น ลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ จึงควรที่จะป้องกันสิทธิของตนไม่ให้ถูกลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ มาเรียกเงินจากตนในส่วนที่เขาได้ชำระแก่เจ้าหนี้ไป โดยการบอกกล่าวเหตุการณ์นั้นไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นเสียก่อนที่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นจะได้ชำระหนี้ในส่วนที่ได้รับการปลดไปแล้ว

โดยผู้เขียนอาจสรุปขอบเขตหน้าที่ในการบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นและผลของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวที่ค้นพบจากการศึกษาได้เป็น 2 กรณีคือหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นทราบในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะชำระหนี้และได้ชำระหนี้แล้ว และหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นทราบในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้ ดังนี้

1) กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าวควรจะต้องมีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ทราบว่าตนจะชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ หากฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว กล่าวคือ ไม่ได้มีการบอกกล่าวเหตุการณ์ที่ตนจะได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ และปรากฏว่าลูกหนี้ร่วมคนอื่นที่มีข้อต่อสู้กับเจ้าหนี้ ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ จะสามารถยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นสู้ลูกหนี้ร่วมคนที่ได้ชำระหนี้ แต่บกพร่องไม่ได้บอกกล่าวลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ได้ ภายใต้ขอบเขตของหนี้ที่ลูกหนี้ร่วมที่มีข้อต่อสู้ต้องรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม หากข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นยกขึ้นต่อสู้กับลูกหนี้ร่วมผู้ได้ชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดชอบโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนเป็นเรื่องการหักกลบลบหนี้ ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ทำการชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดชอบโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนและบกพร่องในการที่ไม่ได้บอกกล่าวหรือแจ้งไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ยังคงมีสิทธิเรียกให้เจ้าหนี้ทำการชำระหนี้ ซึ่งควรจะต้องระงับเพราะการหักกลบลบหนี้ได้

และในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้เข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้ว ลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าวจะต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ว่าตนชำระหนี้แล้วด้วย หากลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าวไม่ได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ว่าตนได้ชำระหนี้แล้ว อันเป็นผลให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้เข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ซ้ำอีกโดยไม่รู้ข้อเท็จจริง (โดยสุจริต) ว่ามีการชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้ภายหลัง มีสิทธิถือว่าการกระทำของเขานั้นสมบูรณ์ กล่าวคือ ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้ภายหลังสามารถเรียกเอาเงินที่ตนชำระไป จากลูกหนี้ร่วมคนอื่น รวมถึงลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ไปก่อนแต่ไม่บอกกล่าวได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งญาปน มาตรา 443(2)

2) กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้ ลูกหนี้ร่วมผู้ได้รับการปลดหนี้จะต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ทราบถึงการที่ตนได้รับการปลดหนี้ นั้น ซึ่งหากฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว และมีลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปตามจำนวนหนี้เดิม ลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าวอาจเรียกเอาเงินที่ได้ชำระเกินส่วนที่เขาต้องรับผิดชอบไปจากลูกหนี้ร่วมผู้ได้รับการปลดหนี้แต่ไม่ได้บอกกล่าวได้

4.2 การนำหลักสุจริตมาปรับใช้เพื่อกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม

จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของต่างประเทศ ในเรื่องเกี่ยวกับกรณีเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม พบว่า ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้ผู้ที่ เป็นต้นเหตุมีหน้าที่ที่จะต้องบอกกล่าวเหตุการณ์ดังกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมด้วย ซึ่งอาจเป็นช่องว่างของกฎหมายทำให้เกิดการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตได้ กล่าวคือ เจ้าหนี้อาจเรียกให้ลูกหนี้ร่วมชำระหนี้ซ้ำได้ เพราะเหตุแห่งการไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้และหนี้ระงับแล้ว แต่เมื่อได้ศึกษาถึงหลักการพื้นฐานของลูกหนี้ร่วมประกอบกับหลักความสุจริตที่ว่าคู่สัญญาพึงปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริตแล้ว เห็นว่าแม้ในบางกรณีกฎหมายอาจไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้ผู้ที่ เป็นต้นเหตุมีหน้าที่ที่จะต้องบอกกล่าวเหตุการณ์ดังกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วม แต่หากเกิดกรณีที่คู่สัญญามีการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตระหว่างกันเกิดขึ้น กฎหมายย่อมมุ่งคุ้มครองฝ่ายที่ได้กระทำลงด้วยความสุจริตเป็นสำคัญยิ่งกว่าสิ่งใด

4.2.1 การปรับใช้หลักสุจริตเพื่อกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นยกข้อต่อสู้กับเจ้าหนี้ได้ และป้องกันมิให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ซ้ำอีก

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และบทบัญญัติกฎหมายแพ่งของเยอรมันไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้

ลูกหนี้ร่วมคนนั้นจะต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ เสียก่อนว่าตนจะได้เข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปัญหาว่า หากลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ มีข้อต่อสู้ที่อาจยกขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ (เช่น มีสิทธิหักกลบลบหนี้กับเจ้าหนี้) ลูกหนี้ร่วมที่มีข้อต่อสู้จะสามารถยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นสู้ลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปโดยไม่ได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ว่าตนจะเข้าชำระหนี้ได้หรือไม่ และลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้โดยไม่ได้มีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ว่าตนจะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ เขาจะสามารถไปเรียกเอาเงินจากลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ได้เพียงใด ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า การกระทำดังกล่าวของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่ได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ นั้น เป็นเหตุการณ์ที่อาจกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ คือ ทำให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ที่อาจมีข้อต่อสู้ต่อเจ้าหนี้ ไม่อาจยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นได้อย่างทันท่วงที และเมื่อพิจารณาประกอบกับหลักสุจริตเห็นว่า ลูกหนี้ร่วมพึงปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริตและพึงมีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ร่วมด้วยกัน ด้วยเหตุนี้ ลูกหนี้ร่วมที่จะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนกระทำการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบ และจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ (ในการที่จะเรียกเงินที่ตนได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปจากลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ) จึงควรจะต้องมีหน้าที่ในการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ เสียก่อนว่าตนจะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นยกข้อต่อสู้ขึ้นสู้กับเจ้าหนี้ได้อย่างทันท่วงที และป้องกันมิให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ซ้ำอีก นอกจากนี้ หากลูกหนี้ที่จะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการบอกกล่าวดังกล่าว ผลเสียที่ควรจะเกิดขึ้นก็คือ ลูกหนี้ร่วมที่มีข้อต่อสู้นั้นจะสามารถยกข้อต่อสู้ดังกล่าว ขึ้นสู้ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ชำระหนี้แต่บกพร่องไม่ได้บอกกล่าวลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ว่าตนจะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ ทั้งนี้ ภายใต้ขอบเขตของหนี้ที่ลูกหนี้ร่วมที่มีข้อต่อสู้ต้องรับผิดชอบ อย่างไรก็ดี หากข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นยกขึ้นต่อสู้กับลูกหนี้ร่วมผู้ได้ชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดชอบ โดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนเป็นเรื่องการหักกลบลบหนี้ ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ทำการชำระหนี้หรือได้รับการทำให้พ้นจากความรับผิดชอบโดยแลกเปลี่ยนกับทรัพย์สินของตนและบกพร่องในการที่ไม่ได้บอกกล่าวหรือแจ้งไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ก็ควรที่จะยังคงมีสิทธิเรียกให้เจ้าหนี้ทำการชำระหนี้ ซึ่งควรจะต้องระงับเพราะการหักกลบลบหนี้ได้

4.2.2 การปรับใช้หลักสุจริตเพื่อกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้แล้ว อันจะเป็นการป้องกันมิให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ซ้ำอีก

แม้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมันจะไม่ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า หากลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ชำระหนี้แล้ว จะต้องมีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ทราบด้วยว่าเกิดการระงับแห่งหนี้ขึ้น แต่หากลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าวไม่ได้บอกกล่าว แล้วเกิดกรณีที่ลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งได้ชำระหนี้ซ้ำอีกโดยไม่ทราบว่ามีภาระระงับแห่งหนี้เกิดขึ้นแล้ว เมื่อต้องพิจารณาว่าการชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมคนใด

ควรจะมีสิทธิทางกฎหมายดีกว่า โดยถ้าพิจารณาจากหลักทั่วไปของกฎหมายแล้ว กฎหมายย่อมมุ่งหมายที่จะคุ้มครองบุคคลที่ได้กระทำโดยสุจริตเป็นสำคัญ ซึ่งลูกหนี้ที่ได้เข้าชำระหนี้ภายหลังนั้นได้กระทำไปโดยสุจริต โดยได้เข้าชำระหนี้โดยที่ไม่ทราบว่าได้เกิดเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบ (เกิดการระงับแห่งหนี้จากการที่ลูกหนี้ร่วมคนแรกได้เข้าชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้จนสิ้นเชิงแล้ว) ลูกหนี้ร่วมที่ได้กระทำชำระหนี้ในภายหลังโดยสุจริตควรจะเป็นผู้ที่หลุดพ้นจากหนี้ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเอง ลูกหนี้ร่วมที่ได้เข้าชำระหนี้คนแรก ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นผู้ก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ จากการเข้าชำระหนี้ของตน ย่อมเป็นบุคคลที่ทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าวดีที่สุดท่ามกลางลูกหนี้ร่วมด้วยกันเอง และเมื่อพิจารณาจากหลักสุจริตแล้ว ลูกหนี้ร่วมทุกคนพึงปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริต ด้วยเหตุนี้ ลูกหนี้ร่วมคนแรกที่ได้เข้าชำระหนี้ จึงพึงมีหน้าที่กระทำการปกป้องคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ร่วมด้วยกันเอง โดยการบอกกล่าวลูกหนี้ร่วมคนอื่นว่าตนชำระหนี้แล้ว เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ซ้ำ ยิ่งไปกว่านั้น จะเห็นได้ว่า ลูกหนี้ร่วมคนแรกที่ได้เข้าปฏิบัติชำระหนี้ยังเป็นผู้ที่จะกล่าวอ้างถึงการชำระหนี้ของตนเพื่อไปเรียกเอาเงินจากลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ในส่วนที่ตนได้ชำระเกินส่วนไปอีกด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การกำหนดหน้าที่ตามหลักสุจริตดังกล่าวจะสอดคล้องกับหลักการทั่วไปที่ว่า ผู้ที่มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบและจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ เป็นผู้ที่มีหน้าที่ต้องบอกกล่าวไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ด้วย ทั้งนี้ เมื่อมีการกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวโดยอาศัยหลักสุจริตแล้ว จำเป็นจะต้องกำหนดผลเสียของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวด้วย ซึ่งผลเสียที่ควรเกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวคือ หากลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แต่ไม่ได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ อันเป็นผลให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้มีการชำระหนี้ซ้ำ ลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ไปก่อนหน้า จะไม่สามารถไปเรียกเอาเงินจากลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ไปโดยสุจริตในภายหลังได้

4.2.3 การปรับใช้หลักสุจริตเพื่อกำหนดหน้าที่ในการบอกกล่าวในกรณีที่เจ้าหนี้ปลดหนี้ให้กับลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง อันเป็นการป้องกันการที่เจ้าหนี้อาจใช้สิทธิโดยไม่สุจริตเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ที่ได้รับการปลดไปแล้ว

ด้วยเหตุที่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยและบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมันไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า เมื่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้จากเจ้าหนี้ ลูกหนี้ร่วมผู้ได้รับการปลดหนี้ นั้นจะต้องมีการบอกกล่าวเหตุการณ์ปลดหนี้ไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น เมื่อได้พิจารณาถึงหลักสุจริตและบทบาทของหลักสุจริต ประกอบกับกรณีที่เจ้าหนี้ปลดหนี้ให้กับลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า กรณีที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งแล้ว อันเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ทุกคน และเจ้าหนี้ก็ยังคงเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้แก่ตนตามจำนวนเดิมโดยที่ไม่หักส่วนที่ได้ปลดหนี้ไปและจงใจไม่บอกกล่าว

หนี้ได้ระงับไปแล้วบางส่วน เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของเจ้าหนี้ ทำให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ผู้ไม่ทราบถึงการที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งนั้น ต้องชำระหนี้เกินกว่าที่ควรจะเป็น และทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้เกินกว่าจำนวนที่ควรได้รับ ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายย่อมมุ่งหมายคุ้มครองบุคคลที่ได้กระทำโดยสุจริตเป็นสำคัญ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยตัวเองนั้น ลูกหนี้ร่วมผู้ซึ่งได้รับการปลดหนี้จากเจ้าหนี้ถือเป็นผู้มีส่วนก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ และถือว่าเป็นบุคคลที่ทราบเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่นเช่นเดียวกับเจ้าหนี้ ดังนั้น หากปรากฏกรณีว่า หลังจากมีการปลดหนี้แล้ว ลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปโดยที่ไม่ทราบถึงเหตุการณ์ที่เจ้าหนี้ได้มีการปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งนั้น เมื่อพิจารณาบนหลักสุจริตแล้วเห็นว่า ลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ซึ่งเป็นผู้ที่รับรู้ถึงเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของลูกหนี้ร่วมคนอื่นในการระงับไม่ให้เขาทำการชำระหนี้ที่ปลดไปแล้วด้วย โดยจะต้องมีหน้าที่บอกกล่าวแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ว่าเจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้แก่ตนแล้ว หากไม่ทำหน้าที่ดังกล่าว ลูกหนี้ร่วมคนอื่นผู้ที่ได้ชำระหนี้โดยสุจริต (กล่าวคือ ไม่รู้ข้อเท็จจริงของการปลดหนี้จากเจ้าหนี้) ควรมีสิทธิในการที่จะไปเรียกเอาเงินจากลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ ในกรณีเช่นว่าลูกหนี้ร่วมผู้ได้รับการปลดหนี้ นั้นไม่ควรจะมีสิทธิยกข้อต่อสู้ปฏิเสธที่จะไม่ชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ชำระหนี้โดยสุจริต (กล่าวคือ ไม่รู้ข้อเท็จจริงของการปลดหนี้จากเจ้าหนี้) เพราะลูกหนี้ร่วมผู้ได้รับการปลดหนี้ก็ไม่ได้มีการบอกกล่าวหรือแจ้งไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นว่าตนได้รับการปลดหนี้จากเจ้าหนี้ทำให้หนี้ร่วมที่ทุกคนผูกพันรับผิดชอบได้ระงับไปแล้วบางส่วน ทั้งที่ตนก็มีส่วนในการปลดหนี้ดังกล่าวและทราบถึงการปลดหนี้ดังกล่าว อีกทั้ง ยังหวังว่าตนจะอ้างการปลดหนี้ดังกล่าวเพื่อปฏิเสธการชำระหนี้เงินให้แก่ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ชำระหนี้ที่ปลดไปแล้วโดยสุจริต เช่นนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า แม้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยจะไม่ได้กำหนดอย่างชัดแจ้งว่า ให้ลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ ต้องมีการบอกกล่าวการชำระหนี้ไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ แต่เมื่ออาศัยฐานของหลักสุจริตแล้ว ลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ควรมีหน้าที่ต้องบอกกล่าวถึงการปลดหนี้ให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นทราบด้วย หากลูกหนี้ร่วมผู้ได้รับการปลดหนี้บกพร่องไม่ได้บอกกล่าว เขาจะยกเหตุการณ์ที่ได้รับการปลดหนี้ อันเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่นขึ้นกล่าวอ้างเพื่อปฏิเสธการชำระหนี้เงินให้แก่ลูกหนี้ร่วมที่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไม่ได้ อนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่าหน้าที่บอกกล่าวหรือแจ้งเรื่องการปลดหนี้ไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย จะสามารถป้องกันการชำระหนี้เกินกว่าที่ควรจะเป็น และป้องกันไม่ให้เจ้าหนี้อาจใช้สิทธิเรียกให้ชำระหนี้เกินกว่าที่ควรได้รับอันเป็นการไม่สุจริตได้

จากการศึกษาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับหลักสุจริต ทำให้ผู้เขียนได้ข้อสรุปว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ทุกฝ่ายควรที่จะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริต อันตีความรวมถึงพึงมีหน้าที่กระทำการปกป้องคุ้มครองสิทธิของกันและกันด้วย โดยเมื่อ

เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม เช่น การจะเข้าชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง การเข้าชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง หรือการที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้ ลูกหนี้ร่วมที่จะเข้าชำระหนี้ ลูกหนี้ร่วมที่ได้เข้าชำระหนี้แล้ว หรือลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้แล้ว ซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนกระทำให้เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ และเป็นบุคคลที่ทราบถึงเหตุการณ์ดังกล่าวดีที่สุดที่สุ่มกลางลูกหนี้ร่วมด้วยตัวเอง รวมถึงยังเป็นบุคคลที่จะกล่าวอ้างเหตุการณ์การชำระหนี้ดังกล่าวขึ้นอ้างต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ในการที่จะไปเรียกเงินเอาจากลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ในส่วนที่ตนได้ชำระเกินส่วนไป หรือเป็นบุคคลที่อาจกล่าวอ้างเหตุการณ์การได้รับการปลดหนี้จากเจ้าหนี้ในการปฏิเสธการชำระเงินแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นที่ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เกินส่วนไปโดยไม่ทราบว่ามีผลการปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งเกิดขึ้น จึงควรมีหน้าที่ที่จะต้องบอกกล่าวเหตุการณ์ดังกล่าวให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย โดยจะเห็นได้ว่า การกำหนดหน้าที่ตามหลักสุจริตดังกล่าว จะสอดคล้องกับหลักการทั่วไปที่ว่า ผู้มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบและจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้เป็นผู้มีหน้าที่ต้องบอกกล่าวไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้นั่นเอง

4.3 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยและประมวลกฎหมายแพ่งของต่างประเทศได้ยอมรับหลักการว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญบางประการขึ้น มักจะกำหนดให้ผู้มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบ และจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ นั้น เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการบอกกล่าวไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หากผู้ที่มีหน้าที่ในการบอกกล่าวไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ย่อมไม่สามารถอ้างสิทธิของตนโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น ในกรณีเรื่องลูกหนี้ร่วม หากเกิดเหตุการณ์ที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้มีการชำระหนี้ หรือได้รับการปลดหนี้ อันเป็นเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ลูกหนี้ร่วมที่จะชำระหนี้หรือได้ชำระหนี้แล้ว และลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบ และจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ นั้น ควรที่จะต้องมีหน้าที่บอกกล่าวเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ได้ทราบด้วย โดยหากลูกหนี้ร่วมผู้ที่มีหน้าที่ในการบอกกล่าวไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ย่อมไม่สามารถอ้างสิทธิของตนโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ได้อย่างเต็มที่

โดยขอขอบเขตหน้าที่ในการบอกกล่าวแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นและผลของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าว อาจสรุปได้ดังนี้

4.3.1 กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ควรจะต้องมีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ทราบว่าจะชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ หากฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว กล่าวคือ ไม่ได้มีการบอกกล่าวเหตุการณ์ที่ตนจะได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ นั้นไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ และปรากฏว่า ลูกหนี้ร่วมคนอื่นที่มีข้อต่อสู้อยู่กับเจ้าหนี้ ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ จะสามารถยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นสู้ลูกหนี้ร่วมคนที่ได้เข้าชำระหนี้ แต่บทประองไม่ได้บอกกล่าวลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ได้ ภายใต้ขอบเขตของหนี้ที่ลูกหนี้ร่วมที่มีข้อต่อสู้ต้องรับผิดชอบ

และในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้เข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้ว ลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าว จะต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ว่าตนชำระหนี้แล้วด้วย หากลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าวไม่ได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ว่าตนได้ชำระหนี้แล้ว อันเป็นผลให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้เข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ซ้ำอีกโดยไม่รู้ข้อเท็จจริง (โดยสุจริต) ว่ามีการชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้ภายหลัง มีสิทธิถือว่าการกระทำของเขานั้นสมบูรณ์

4.3.2 กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้ ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้รับการปลดหนี้จะต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ทราบถึงการที่ตนได้รับการปลดหนี้ นั้น ซึ่งหากฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว และมีลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปตามจำนวนหนี้เดิม ลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าวอาจเรียกเอาเงินที่ได้ชำระเกินส่วนที่เขาต้องรับผิดชอบไปจากลูกหนี้ร่วมผู้ได้รับการปลดหนี้แต่ไม่ได้บอกกล่าวได้

นอกจากนี้ จากการศึกษาหลักสุจริต ทำให้ผู้เขียนได้ข้อสรุปว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ทุกฝ่ายควรที่จะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริต อันตีความรวมถึงพึงมีหน้าที่กระทำการปกป้องคุ้มครองสิทธิของตนและกันด้วย โดยในกรณีลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่จะชำระหนี้หรือได้ชำระหนี้แล้ว และในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่ได้รับการปลดหนี้ ลูกหนี้ร่วมเหล่านั้นควรจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเปิดโอกาสให้เขาได้ยกข้อต่อสู้ที่เขาผิดเจ้าหนี้ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ หรือการป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นทำการชำระหนี้ที่ได้มีการชำระหนี้ไปแล้วหรือชำระหนี้ที่ปลดไปแล้วอีก เช่นนี้ เมื่อคำนึงถึงการปกป้องผลประโยชน์ของลูกหนี้ร่วมคนอื่นแล้ว ลูกหนี้ร่วมเหล่านั้นจึงควรมีหน้าที่ที่จะต้องบอกกล่าวเหตุการณ์ดังกล่าวให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย โดยจะเห็นได้ว่า การกำหนดหน้าที่ตามหลักสุจริตดังกล่าว จะสอดคล้องกับหลักการทั่วไปที่ว่า ผู้มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบและจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ เป็นผู้ที่มีหน้าที่ต้องบอกกล่าวไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งของต่างประเทศ พบว่า แนวคิดและลักษณะเกี่ยวกับเรื่องลูกหนี้ร่วมมีหลักการที่คล้ายคลึงกัน แต่อาจมีบทบัญญัติของประมวลกฎหมายในบางประการเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสิทธิ

ลูกหนี้ร่วมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ในบทบัญญัติของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยยังพบปัญหาและข้อสงสัยที่ทำให้ไม่อาจคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ร่วมได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยในบางมาตรายังขาดความชัดเจนและยังมีช่องว่างของกฎหมายที่อาจเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตได้ ทำให้ลูกหนี้ร่วมอาจไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิอย่างเพียงพอ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นและหาแนวทางในการคุ้มครองสิทธิเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมมากขึ้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะและแนวทางสำหรับการแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ดังต่อไปนี้

5.1 การสร้างหน้าที่ในการบอกกล่าวเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมโดยอาศัยหลักการทั่วไปในการบอกกล่าวผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของเขาและหลักสุจริต

จากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มักจะกำหนดให้บุคคลที่มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบและจะกล่าวอ้างสิทธิโดยอาศัยผลของเหตุการณ์ที่กระทบต่อความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ เป็นผู้มีหน้าที่ในการบอกกล่าวไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ ได้แก่ กรณีที่เจ้าหนี้ได้มีการโอนสิทธิเรียกร้องที่พึงได้รับจากลูกหนี้ไปให้แก่บุคคลภายนอก กรณีที่เจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัด กรณีที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ตกลงกันลดจำนวนหนี้ที่มีการค้ำประกันไว้ และกรณีที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้แทนลูกหนี้ แต่ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเกี่ยวกับกรณีลูกหนี้ร่วมกลับไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า หากเกิดเหตุการณ์ที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้มีการชำระหนี้ หรือได้รับการปลดหนี้ อันเป็นเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ บุคคลใดควรที่จะต้องมีหน้าที่บอกกล่าวเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ได้ทราบ

เมื่อพิจารณาหลักที่กฎหมายให้การยอมรับเกี่ยวกับหน้าที่ในการบอกกล่าวที่ได้กล่าวข้างต้น ประกอบกับหลักสุจริต ที่ค้นพบว่า บุคคลควรมีหน้าที่ข้างเคียงในการคำนึงถึงสิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในมูลหนี้ด้วย ดังนั้น เจ้าหนี้และลูกหนี้ร่วมทุกคนจึงพึงปฏิบัติต่อกันและคุ้มครองป้องกันในการต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียประโยชน์ด้วย ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยวางอยู่บนฐานของแนวคิดที่ว่า บุคคลที่มีความเหมาะสมที่จะมีหน้าที่ในการบอกกล่าวเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม คือ บุคคลที่เป็นผู้ที่มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม และจะยกเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมนั้นขึ้นกล่าวอ้างสิทธิ เพื่อให้ลูกหนี้ร่วมจะต้องกระทำการหรือไม่กระทำการบางอย่างแก่ตน กล่าวคือ ลูกหนี้ร่วมผู้ได้ชำระหนี้หรือลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ควรที่จะต้องมีหน้าที่ในการบอกกล่าวลูกหนี้ร่วมทุกคนให้ทราบว่าหนี้ร่วมได้ระงับลงเพราะเหตุ

แห่งการชำระหนี้หรือการปลดหนี้แล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมทุกคนและลูกหนี้ร่วมทุกคนผู้ได้รับผลกระทบสมควรที่จะได้รับทราบเหตุการณ์ดังกล่าว

5.2 วิธีการที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม

ตามที่ได้เสนอไปแล้วในข้อ 5.1 ว่า ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยกำหนดให้ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมอย่างกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ปฏิบัติชำระหนี้ และกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้ นั่น ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ปฏิบัติชำระหนี้ หรือได้รับการปลดหนี้ ซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นผู้ที่มีส่วนกระทำให้เกิดผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม และจะยกเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมนั้นขึ้นกล่าวอ้างสิทธิ เพื่อให้ลูกหนี้ร่วมจะต้องกระทำการหรือไม่กระทำการบางอย่างแก่ตน เป็นบุคคลที่จะต้องทำหน้าที่ในการบอกกล่าวเหตุการณ์เหล่านั้น โดยผู้เขียนขอเสนอให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดวิธีการที่เหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ในการบอกกล่าว ดังนี้

5.2.1 กรณีลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะปฏิบัติชำระหนี้/ได้ปฏิบัติชำระหนี้แล้ว

1) กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะเข้าปฏิบัติชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ ควรจะต้องมีการบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ก่อนที่จะได้เข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ เพื่อที่ว่าหากลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ มีข้อต่อสู้ข้อขัดแย้งใด ๆ ต่อเจ้าหนี้ (เช่น มีสิทธิขอหักกลบลบหนี้) ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ จะสามารถยกข้อต่อสู้ของตนเองได้ทันเวลาที่

2) กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ปฏิบัติชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปแล้ว ลูกหนี้ร่วมคนอื่นดังกล่าว ควรจะต้องมีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ โดยไม่ชักช้าให้ทราบถึงการชำระหนี้ดังกล่าว

5.2.2 กรณีลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้ ลูกหนี้ร่วมที่ได้รับการปลดหนี้ นั้น ควรจะต้องบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ โดยไม่ชักช้าให้ทราบถึงการปลดหนี้ดังกล่าว

โดยไม่ว่าจะเป็นกรณีลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะปฏิบัติชำระหนี้/ได้ปฏิบัติชำระหนี้ หรือกรณีลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้ก็ตาม หากไม่ได้มีการบอกกล่าวเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วมคนอื่นนั้น ย่อมจะเกิดผลเสียแก่ลูกหนี้ร่วมได้ปฏิบัติชำระหนี้ หรือผู้ที่ได้รับการปลดหนี้ แต่บกพร่องไม่ได้บอกกล่าวด้วย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในข้อ 5.3

5.3 ผลที่เหมาะสมของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อความรับผิดชอบของลูกหนี้ร่วม

5.3.1 ผลที่เหมาะสมของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะชำระหนี้หรือชำระหนี้

ด้วยเหตุที่การชำระหนี้โดยลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง ย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วยกันทุกคน ดังนั้น เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ไม่ให้เกิดปัญหาตามมาหลังจากที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ชำระหนี้ เช่น อาจมีลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งชำระหนี้ซ้ำอีก ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอให้กำหนดเป็นโทษโดยชัดแจ้งแก่ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ปฏิบัติชำระหนี้ แต่บกพร่องไม่ได้บอกกล่าวแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ว่าตนจะปฏิบัติชำระหนี้หรือได้ปฏิบัติชำระหนี้แล้ว ดังนี้

1) กรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะเข้าปฏิบัติชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แต่ไม่ได้มีการบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ก่อนที่จะเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ หากลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ มีข้อต่อสู้ข้อใด ๆ ต่อเจ้าหนี้ (เช่น มีสิทธิขอหักกลบลบหนี้) ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ จะได้สามารถยกข้อต่อสู้นั้นขึ้นสู่ลูกหนี้ร่วมผู้ชำระหนี้โดยไม่ได้มีการบอกกล่าวได้ ภายใต้ขอบเขตของหนี้ในส่วนที่ลูกหนี้ร่วมที่มีข้อต่อสู้ต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ หากลูกหนี้ร่วมผู้มีข้อต่อสู้เป็นข้อต่อสู้เรื่องหักกลบลบหนี้ ลูกหนี้ร่วมที่เข้าชำระหนี้โดยไม่ได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นว่าตนจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ยังคงสามารถเรียกร้องให้เจ้าหนี้ชำระหนี้ที่ควรจะระงับไปเพราะการหักกลบลบหนี้ได้

2) ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ปฏิบัติชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปแล้ว โดยไม่ได้มีการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ โดยไม่ชักช้าให้ทราบถึงการชำระหนี้ดังกล่าว เป็นเหตุให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ซ้ำ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นย่อมสามารถถือได้ว่า การชำระหนี้ของเขามีผลสมบูรณ์ได้ และสามารถไปเรียกเงินที่ชำระเกินขอบเขตที่ตนต้องรับผิดชอบจากลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้โดยไม่ได้บอกกล่าวได้

5.3.2 ผลที่เหมาะสมของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการบอกกล่าวให้ลูกหนี้ร่วมทราบถึงเหตุการณ์ที่เจ้าหนี้ปลดหนี้ให้กับลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง

เนื่องจากการที่เจ้าหนี้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งนั้น มีผลทำให้หนี้ร่วมได้ระงับไปตามที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วม ซึ่งบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมนั้นไว้เพียงเล็กน้อยและไม่มีความชัดเจนมากนัก เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ไม่ให้เกิดปัญหาตามมาหลังจากที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ชำระหนี้ เช่น เจ้าหนี้อาจปลดหนี้ให้กับลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งแล้ว เจ้าหนี้อาจใช้สิทธิโดยไม่สุจริตเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ซ้ำได้ ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดเป็นโทษอย่างชัดแจ้งว่า หากลูกหนี้ร่วมผู้ได้รับการปลดหนี้ นั้น ไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ให้ทราบด้วยว่าหนี้ร่วมได้ระงับไปบางส่วนเพราะเหตุแห่งการปลดหนี้ ลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้รับการปลดหนี้จะไม่อาจยกข้อต่อสู้เรื่องการได้รับการปลดหนี้จากเจ้าหนี้เพื่อที่จะปฏิเสธการชำระเงินให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ หากปรากฏว่าลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้มีการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปตามจำนวนหนี้เดิมโดยไม่ทราบว่าเจ้าหนี้ได้มีการปลดหนี้บางส่วนไปให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งไปแล้ว

5.4 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากการศึกษาผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 292 ซึ่งเกี่ยวกับการที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ชำระหนี้ให้มีความชัดเจนและให้ความคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ร่วมมากขึ้น ดังนี้

บทบัญญัติของกฎหมาย	บทบัญญัติของกฎหมายที่เสนอแก้ไขเพิ่มเติม
มาตรา 292 “การที่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งชำระหนี้ที่ย่อมได้เป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วยวิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่การใด ๆ อันพึงกระทำแทนชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ และหักกลบลบหนี้ด้วย ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องอย่างไรลูกหนี้คนอื่น ๆ จะเอาสิทธิอันนั้นไปใช้หักกลบลบหนี้หาได้ไม่”	มาตรา 292 “การที่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งชำระหนี้ที่ย่อมได้เป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วยวิธีเดียวกันนี้ให้ใช้บังคับแก่การใด ๆ อันพึงกระทำแทนชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ และหักกลบลบหนี้ด้วย ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องอย่างไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ จะเอาสิทธิอันนั้นไปใช้หักกลบลบหนี้หาได้ไม่ เมื่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้โดยไม่ได้มีการบอกกล่าวล่วงหน้าเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นให้ทราบว่าจะได้มีการชำระหนี้ หากลูกหนี้ร่วมคนอื่นมีข้อต่อสู้ข้อใด ๆ ต่อเจ้าหนี้ ลูกหนี้ร่วมคนดังกล่าวย่อมสามารถยกข้อต่อสู้ดังกล่าวขึ้นอ้างต่อลูกหนี้ร่วมผู้ที่ได้ชำระหนี้ แต่ไม่ได้บอกกล่าวได้ ภายใต้ขอบเขตของหนี้ในส่วนที่ลูกหนี้ร่วมที่มีข้อต่อสู้จะต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ ข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นมีเป็นข้อต่อสู้เรื่องหักกลบลบหนี้ ลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้โดยไม่ได้บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นว่าตนจะชำระหนี้ ยังคงสามารถเรียกร้องให้เจ้าหนี้ชำระหนี้ที่ควรจะระงับไปเพราะการหักกลบลบหนี้ได้ หากการที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ชำระหนี้แล้ว แต่ไม่ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นให้ทราบโดยไม่ชักช้า ว่าตนได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้ว อันเป็นผลให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้เข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ซ้ำอีกโดยสุจริต ลูกหนี้ร่วมผู้เข้าชำระหนี้ภายหลัง มีสิทธิถือว่าการกระทำของเขานั้นสมบูรณ์

*หมายเหตุ: ความในวรรคสามและวรรคสี่ของมาตรา 292 ตามที่ได้เสนอแก้ไขเพิ่มเติม นั้น เป็นผลมาจากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะในกรณีลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้

โดยไม่ได้ศึกษาไปถึงกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งกระทำการใด ๆ อันพึงกระทำแทนชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ และหักกลบลบหนี้ ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอแก้ไขเพิ่มเติมเฉพาะกรณีลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์มา แต่ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า ความในวรรคสามและวรรคสี่ น่าจะสามารถนำไปใช้กับกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้กระทำการใด ๆ อันพึงกระทำแทนชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ และหักกลบลบหนี้ได้ด้วย เนื่องจากเป็นกรณีที่ทำให้หนี้ร่วมระงับเช่นเดียวกับกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้

ส่วนในกรณีที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งนั้น ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 293 ให้มีความชัดเจนและให้ความคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ร่วมมากขึ้น ดังนี้

บทบัญญัติของกฎหมาย	บทบัญญัติของกฎหมายที่เสนอแก้ไขเพิ่มเติม
มาตรา 293 “การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดให้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น”	มาตรา 293 “การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดให้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น เมื่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับการปลดหนี้ ต้องมีการบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ โดยไม่ชักช้าว่าตนได้รับการปลดหนี้ หากลูกหนี้ผู้ที่ได้รับการปลดหนี้ ไม่ได้มีการบอกกล่าวเป็นหนังสือตามความในวรรคสอง ลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ อาจใช้สิทธิเรียกเงินที่ได้ชำระไปจากลูกหนี้ร่วมคนที่ได้รับการปลดหนี้ แต่ไม่ได้บอกกล่าวได้

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า หากได้มีการแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามที่เสนอแล้ว ย่อมจะเป็นการเพิ่มหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้ร่วมทุกคนและทำให้ลูกหนี้ร่วมที่มีสิทธิเรียกร้องอย่างใด ๆ สามารถที่จะแสดงสิทธิเรียกร้องของตนได้อย่างเต็มที่ รวมถึงยังเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดหนี้ซ้ำอีกจากการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตในการเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ซ้ำอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กิตติศักดิ์ ปรกติ. “หลักความสุจริตและเหตุแทรกซ้อนเหนือความคาดหมายในการชำระหนี้.” ใน **เอกสารประกอบการศึกษาวิชาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย คณะนิติศาสตร์**. หน้า 92. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- จิตติ เศรษฐบุตร์. **หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- จิตติ ติงศภัทย์ และ ยล ธีรกุล. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452**. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2503.
- จรัญ ภักดีธนากุล. **กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยผลและความระงับแห่งหนี้**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี. เพรส จำกัด, 2561.
- ชะลอ ว่องวัฒนาภิกุล. **คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้**. กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, 2549
- ชญา หลีประเสริฐ. “หน้าที่ข้างเคียงในการชำระหนี้.” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2556.
- ดารารพร ธีระวัฒน์. **กฎหมายหนี้ : หลักทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2563.
- _____. **กฎหมายหนี้: หลักทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.
- ฉัตรรัตน์ สง่าแสง. “ผลของอายุความสะดุดหยุดลง เปรียบเทียบระหว่างกรณีลูกหนี้กับผู้ค้าประกันและระหว่างลูกหนี้ร่วม.” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 2556.
- นิลบุล เลิศนุวัฒน์. **กฎหมายค้ำประกัน**. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563.
- ปัญญา ถนอมรอด. **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2564.
- ปติกุล จีระมงคลพาณิชย์. **กฎหมายประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน ค้ำประกัน จำนอง จำนำ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. **กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการบริการทางวิชาการ, 2526.

- ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2559.
- พระยาเทพวิชูระ (บุญช่วย วณิกกุล). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตอนที่ 1. กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ตังศภัทีย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2476.
- _____. และ ยล อีร์กุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรียงมาตราว่าด้วยหนี้ บรรพ 2 มาตรา 194 – 353. กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ตังศภัทีย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- วิชัย วิวิตเสวี. การปลดหนี้ให้ลูกหนี้ร่วม. โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์. คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา พร้อมคำอธิบายในส่วนของ พ.ร.บ. ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2550 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2564.
- _____. คำอธิบายหลักพื้นฐานของกฎหมายเอกชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562.
- _____. คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560.
- ศุภวิชญ์ อีร์จันทรางกูร. “หน้าที่ในการให้ความร่วมมือการชำระหนี้.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563.
- สุนทรมณีสวัสดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์: หนี้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2557.
- เสนีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 1 (ภาค 1-2). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.
- _____. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560.
- _____. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยค้ำประกัน จำนอง จำนำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2512.
- โสภณ รัตนากร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2553.
- Basil Markensinis, Hannes Unberath and Anhus Johnston. *The German Law of Contract: A Comparative Treatise*. 2nd ed. Oregon: Hart Publishing, 2006.

- Beatson, Jack and Daniel Friedmann. **Good Faith and Fault in Contract Law**. New York: Clarendon Press, 1997.
- Bénédicte Faurarque-Cosson and Denis Mazeaud Mazeaud. **European Contract Law: Materials for a Common Frame of Reference: Terminology Guiding, Principles, Model Rules**. Walter de Gruyter, 2009.
- Cohn, E.J. **Manual of German Law Volume I**. Dobbs Ferry, N.Y.: Oceana Publications, Inc., 1968.
- De Becker, J.E. **The Principle and Practice of The Civil Code of Japan**. London: Butterworth&co, 1921.
- De Becker, J.E. **Annotated Civil Code of Japan**. London: Butterworth&co, 1909.
- Ebke, Werner F. and Matthew W. Finkin. **An Introduction to German Law**. Hague: Kluwer Law International, 1996.
- Heinrich, Christian. **Formale Freiheit und materiale Gerechtigkeit**. Tübingen: Mohr Siebeck, 2000.
- Otta von Gierke. **Schuld und Haftungimlteren deutschen Recht : insbesondere die Form der Schul- und Haftungsgeschafte**. Breslau: M & L.Macus, 1910.
- Partners, City-Yuwa. **Civil Code reform: amendment to guarantee obligations** [Online]. Available URL: <https://www.lexology.com/commentary/banking-financial-services/japan/city-yuwa-partners/civil-code-reform-amendments-to-guarantee-obligations#4>, 2022 (February, 27).
- Schuster, Ernest J. **The Principle of German Civil Law**. Oxford: The Clarendon Press, 1907.
- Shimada, Makoto. "Termination of a continuous contract and good faith under Japanese and English law." **Keio law journal** 38 (2017).
- Zimmermann, Reinhard. **The New German Law of Obligations: Historical and Comparatives**. New York: Oxford University Press, 2010.

